

Господь його побив рукою жінки!

Книга Юдити 13, 15

Я мав приємне товариство.

Навпроти мене, перед величезним коминком, сиділа Венера, та не якась там світська дама, яка під таким іменем вела війну супроти ворожої статі, як, скажімо, мадемуазель Клеопатра, а справжня богиня Коханя.

Вона сиділа у фотелі, розпаливши в коминку тріскотливий вогонь, відсвіт якого багряними язиками лизав її бліде обличчя з білими очима та час до часу ступні, коли вона простягала їх до вогню, намагаючись зігріти.

Її обличчя було прекрасним, незважаючи на мертві кам'яні очі, однак це й усе, що я бачив у ній. Величава богиня загорнула своє мармурове тіло в розкішне хутро й, тремтячи від холоду, згорнулася клубочком, наче кішка.

— Ніяк не збагну, вельможна пані! — вигукнув я. — Холоднеча давно минула, уже два тижні розкошує чудова весна! Напевно, Ви хвилюєтесь...

— Красно дякую за таку весну! — озвалася богиня глибоким крем'яним голосом і божественно чхнула, а тоді ще раз. — Слово честі, я не можу цього знести і починаю розуміти...

— Що саме, вельможна пані?

— Я починаю вірити в неймовірне, досягати незбагненне. Я раптом зрозуміла німецьку жіночу добропорядність і німецьку філософію. Мене вже зовсім не дивує, що ви, на півночі, не спроможні кохати, ба, навіть уявлення не маєте, що таке Кохання.

— Дозвольте, мадам! — спалахнув я обуренням. — Я насправду не давав Вам жодного приводу...

— Так-так, Ви... — богиня чхнула втретє, з неповторною грацією стріпнувши плечима. — Саме тому я завжди прихильно до Вас ставилася і навіть провідую час до чаю, хоча щоразу, незважаючи на свої хутра, застуджуюся. Пригадуєте, як ми вперше зустрілися?

— Як таке забути! Ви мали тоді пишні каштанові кучері, карі очі, пурпурові уста, але я одразу впізнав Вас за витонченими рисами обличчя та оцією мармуровою блідістю. Ви завжди носили фіалкового кольору оксамитову кацабайку, оздоблену білячим хутром.

— Так, Вас заворожило моє вбрання, а як швидко Ви вчилися...

— Це Ви навчили мене Кохання. Ваше життєрадісне богослужіння змусило мене забути про все на світі!

— А якою несхитно вірною я Вам була!

— Гм, що стосується вірності...

— Невдячний!

— Я не маю наміру Вам докоряти. Хоч Ви й божевиственна жінка, та все ж жінка, тож у коханні жорстока, як усі жінки...

— Ви називаєте жорстокістю, — жваво підхопила богиня, — те, що є стихією чуттєвості, радісного кохання, природою жінки, зрештою: віддаватися, коли кохаєш, і любити все, що припадає до вподоби...

— Хіба для серця, яке кохає, може бути щось жорстокішим, аніж невірність коханої? — запитав я.

— Ах! — нетерпляче вигукнула вона. — Ми вірні, доки кохаємо. Ви ж вимагаєте від жінки вірності й без кохання, пристрасті без насолоди... То хто жорстокіший — жінки чи чоловіки? Ви тут, на півночі, занадто поважно, занадто обтяжливо сприймаєте кохання. Говорите про обов'язки там, де мова може йти лише про задоволення.

— Так, мадам. Зате в нас дуже трепетні й добропорядні почуття, а ще — тривалі стосунки...

— А попри все — вічна непогамовна, ненаситна туга за голим, неприкритим язичництвом, — урвала мене мадам. — Однак те кохання, що є найвищим тріумфом, що несе в собі неперевершену радість, вам, дітям сучасності, схильним до копірвання в собі, не годиться! Таке кохання для вас катастрофа! *Тільки-но вам закортить невимуженості, ви стаєте вульгарними.* Природність видається вам чимось ворожим, з нас, розвеселених богів Греції, ви поробили демонів, а з мене чортицю! Мене ви спроможні хіба лаяти й проклинати або ж приносити в жертву самих себе, охоплених вакханальним безумством, на мій вівтар. Якщо ж комусь з вас вистачить мужності поцілувати мої вишневі уста, сміливцеві стелиться одна дорога — босоніж у покайному рубищі на прощу

до Риму зі щирим сподіванням у душі, що після каяття нараз забує цвітом сухий штурпак, тоді ж, як під моїми ногами водно розпускаються троянди, фіалки та мирта, та вам не дано відчутти їхніх пахоців. Що ж, задихайтесь у своїх північних туманах і димах християнських кадил; дайте нам, язичникам, упокоїться під каміняччям, під лавою; не відкопуйте нас! Не для вас будувалися Помпеї, наші вілли, наші купальні та храми! Вам не потрібні жодні боги! Нам холодно у вашому світі!

Мармурова красуня закашлялася і щільніше обгорнула плечі темним соболиним хутром.

— Красно дякуємо за класичну лекцію! — озвався я. — Але Ви не можете заперечувати того, що чоловік і жінка у Вашому веселому сонячному світі, так само, як у нашому, туманному, за природою вороги; що кохання лише на короткий час поєднує їх в одне ціле, в істоту з єдиним помислом, єдиним відчуттям, єдиною волею, щоб згодом ще більше роз'єднати, і — це Ви знаєте не згірш за мене — той, хто не зуміє взяти гору, дуже скоро відчує на своїй шії ногу іншого...

— Зазвичай, це — нога жінки на шії чоловіка, — глузливо зауважила пані Венера. — Про що Ви, знову ж таки, знаєте не згірш за мене...

— Ваща правда, тому я не створюю собі жодних ілюзій...

— Треба гадати, що тепер Ви мій раб без ілюзій, і я можу тортати Вас без жалю?

— Мадам!

— Хіба Ви ще мене не знаєте? Так, я жорстока — якщо вже так Вам до смаку це слово — хіба ж не маю права такою бути? Чоловік жадає, а жінка — жадана; оце й уся, однак вирішальна перевага жінки. Природа віддала чоловіка їй на поталу за його хіть, а жінці, яка не зуміла зробити чоловіка своїм лакеєм, своїм рабом, своєю іграшкою, зрештою, щоб потім легко, потішаючись, його зрадити, просто бракує розуму.

— Але й принципи у Вас, шановна! — вибухнув я, щиро обурений.

— За ними — тисячолітній досвід, — насмішковано відповіла богиня, перебираючи білими пальчиками темне хутро. — Що відданішою задемонструє себе жінка, то швидше протверезіє від кохання чоловік і стане владним самодуром. І навпаки: що жорстокіше й зрадливіше вона поводитиметься, що більше збиткуватиметься з чоловіка, що фривольніше гратиметься його почуттями, що менше виказуватиме милосердя, то пекельніше розпалюватиме його жагу — він буде обожнювати й кохати її усім серцем. Так було споконвіку, від Гелени та Далілі аж до Катерини II та Лолі Монтез.

— Не можу заперечувати, — відповів я. — Найзавабливішим для чоловіка є образ прекрасної, пристрасної, жорстокої деспотки, яка заради примхи погордливо й без жалю міняє своїх коханців...

— Та ще й зодягнена в хутра, — додала богиня.

— Як Ви здогадалися?

— Я ж бо знаю Ваші смаки...

— А знаєте, відтоді, як ми бачилися з Вами востаннє, Ви стали кокетливішою, — зауважив я.

— Наскільки, смію запитати?

— Я веду до того, що прекрасніших за ось це темне хутро шатів для Вашого білого тіла годі й шукати і що Вам...

Богиня засміялася.

— Вам наснилося! — голосно вигукнула вона. — Прокиньтєся! — і схопила мене за руку своєю мармуровою долонькою. — Та прокиньтєся ж! — знову прогримів мені над вухом її глибокий грудний голос.

Я насилу розплющив очі й побачив руку, яка мене термосила, однак рука ця мала, на диво, бронзову засмагу, а голос виявився охрилим проспиртованим голосом мого козачка, що стояв переді мною у повний зріст — майже шість футів заввишки.

— Уставайте ж бо! — не вгавав він. — Ото сором який!

— Чому сором?

— Сором засинати в одязі та ще й з книжкою, — козачок обтер оплавлений віск зі свічок і підняв томика. — З книжкою... — він розгорнув обкладинку, — Гегеля. До того ж найвищий час збиратися до пана Северина. Він чекає нас на чай...

XXX

— Дивний сон, — мовив Северин, коли я закінчив розповідь, оперев ліктями на коліна, поклавши обличчя

на витончені руки, помережані ніжними жилками, і поринув у задуму.

Я знав, що тепер він довго не поворухнеться, навіть не дихатиме — так воно й було. Його поведінка анітрохи мене не дивувала, ми приятелювали вже майже три роки, тож я звик до всіх його дивацтв. А дивакуватим Северин таки був, цього не заперечиш, хоча аж не тим небезпечним шаленцем, за якого його мали не лише найближчі сусіди, а й увесь Коломийський повіт. Цей чоловік був мені не просто цікавим — за що й мене вважали трохи несповна розуму, — а ще й надзвичайно симпатичним.

Як на галицького дідича шляхетного роду і як на його вік — Северинові ледь перейшло за тридцять — він відзначався надзвичайно тверезим розумом, поважністю, ба, навіть педантичністю. Жив він за напівфілософською-напівпрактичною системою, якої скрупульозно дотримувався, ледь не за годинником, а ще за термометром, барометром, аерометром, гідрометром, Гішпократом, Гуфеландом, Платоном, Кантом, Книґте та лордом Честерфілдом. Правда, Северин інколи страждав непогамовними нападами жаги, коли він готовий був головою проламати стіну. Такої миті ніхто не хотів би опинитися йому на шляху.

Поки він ось так німував, у коминку виспівував вогонь, співав великий статечний самовар і старовинне, успадковане від пращурів, крісло-гойданка, у якому я курив сигару, і цвіркун у старих стінах виспівував також. Я обводив поглядом небачену утвар, скелети тварин,

опудала птахів, глобуси, гіпсові фігурки, якими напхом була напхана Северинова кімната, аж доки випадково мені впала в око картина, яку я не раз уже бачив, та щойно сьогодні в червоних відблисках вогню з коминка вона мене неймовірно вразила.

То було велике полотно, намальоване олійними фарбами у виразній, насиченій барвами манері бельгійської художньої школи. Саме зображення було доволі дивне.

Вродлива жінка — сонячний усміх на витонченому обличчі, зібране тугим античним вузлом волосся, наче інеєм, припорошене білою пудрою, голе тіло загорнене в темне хутро — спочивала, опершись на руку, на каналі; правою рукою вона гралася нагайкою, недбало поклавши босу ніжку на чоловіка, який лежав перед нею, немов раб, немов пес, і цей чоловік з гострими, однак витонченими рисами обличчя, на якому лежала печать нестерпного смутку і палючої жаги, який дивився на неї полум'яним мрійним поглядом мученика — цей чоловік, що правив за ослінчика для ніг діви, був Северином, але без бороди і, як видавалося, років на десять молодший за нинішнього.

— «Венера в хутрі!» — скрикнув я, показуючи на картину. — Такою я бачив її уві сні!

— Я — теж, — відповів Северин. — Тільки сон той був наяву.

— Як???

— Ах! Така безглузда історія!

— Мабуть, твоя картина навіяла мені мій сон... — вів я далі. — Розкажи мені нарешті, у чому річ. Вочевидь, ця

жінка відіграла якусь роль у твоєму житті, до того ж, вагому, як я собі мислю, але сподіваюся почути від тебе докладнішу розповідь...

— Поглянь ось на цю картину, — сказав мій дивакуватий друг, проігнорувавши моє запитання.

Інша картина була чудовою копією «Венери з люстерком» Тиціана з Дрезденської картинної галереї.

— То що ти хочеш цим сказати? — поцікавився я.

Северин підвівся і тицьнув пальцем у хутро, у яке Тиціан одягнув свою богиню кохання.

— Тут також «Венера в хутрі», — мовив він, усміхаючись. — Не думаю, що старий венецієць зробив це з наміром. Він просто намалював портрет якоїсь вельможної куртизанки, а що був чоловіком гречним, то люстерко, в якому вона з холодною пихою розглядала свою величаву вроду, змусив тримати Амура, що, вочевидь, нудився від такої роботи. Ця картина — майстерне підлабузництво на полотні. Пізніше якийсь «знавець» епохи рококо охрестив даму Венерою, а хутро деспотки, у яке загорнулася красуня-модель Тиціана радше зі страху підхопити нежить, аніж зі цноти, стало символом тиранії і жорстокості, що криються в жіночому естві та вроді. Та досить про це! Цей варіант портрета постає перед нами найдошкульнішою сатирою на наше кохання. Венера, яка десь, на абстрактній півночі, у холодному християнському світі, змушена загортатися у важке просторе хутро, щоб, бува, не застудитися...

Северин засміявся і прикурив нову сигарету.